

101. Sesja Zgromadzenia Ogólnego PAN, 18-19 grudnia 2003 r.

Wystąpienie prezesa PAN prof. Andrzeja B. Legockiego

Kalendarzowy koniec roku jest dobrą okazją do zaprezentowania syntetycznego raportu na temat realizacji zamierzeń przedstawionych w poprzednich miesiącach. Już na początku obecnej kadencji za jedną z najważniejszych powinności Polskiej Akademii Nauk uznaliśmy działania na rzecz zmniejszenia dezintegracji sfery naukowej w naszym kraju. Nauka bowiem jest dziedziną, której poziom wyznaczają zespolone osiągnięcia wszystkich środowisk naukowych bez względu na ich afiliacje. Do tego nurtu działalności należą podejmowane przez Akademię od niedawna inicjatywy tworzenia wspólnych z uczelniami jednostek badawczych. Są to działania wymagające szeregu niestandardowych postanowień i uregulowań legislacyjnych. Wydaje się jednak, że łączenie potencjału badawczego, a także edukacyjnego, placówek PAN-owskich oraz jednostek uczelnianych, zajmujących się tymi samymi dziedzinami nauki, jest ze wszech miar celowe, zwłaszcza w świetle zaleceń Unii Europejskiej. Obecnie trwa szczegółowy przegląd wszystkich placówek badawczych Akademii, który będzie stanowić punkt wyjścia dla wszelkich dalszych usprawnień organizacyjnych i merytorycznych. Z dotychczasowego, niepełnego jeszcze oglądu, wynika, że w wielu placówkach należy wkrótce podjąć działania pozwalające na zwiększenie ich możliwości badawczych. Spodziewamy się, że zmiany organizacyjne w placówkach wprowadzane w życie z należyтым wyprzedzeniem pozwolą uniknąć zagrożeń czy sytuacji kryzysowych.

Za ważną kwestię uważamy włączenie potencjału badawczego Akademii do zadań szeroko pojętej edukacji. Inicjatywy takie zostały w wielu przypadkach już podjęte. Zintegrowane platformy badawcze, a także sieci czy centra zaawansowanych technologii, których tworzenie obecnie się dyskutuje, winny obejmować nie tylko zespoły badawcze instytutów Polskiej Akademii Nauk, ale także jednostki uczelniane i badawczo-rozwojowe.

Niezależnie od nastawionych na integrację inicjatyw krajowych istotnym elementem krajobrazu nauki w naszym kraju jest podejmowanie z partnerami zagranicznymi wspólnych zadań badawczych na arenie międzynarodowej. Szczególnie atrakcyjne na tym tle wydają się rozpoznania mogące doprowadzić do utworzenia w Polsce wspólnych zespołów badawczych Polskiej Akademii Nauk i Towarzystwa Maxa Plancka. W nadchodzących miesiącach podejmiemy działania dla obsadzenia w jednym z Instytutów Maxa

Plancka w Dreźnie samodzielnego stanowiska naukowego przypisanego PAN. Będzie to partnerski odpowiednik stanowiska *Max-Planck Junior Research Fellow*, które przed kilku laty uruchomione zostało w Międzynarodowym Instytucie Biologii Komórkowej i Molekularnej UNESCO/PAN w Warszawie.

Ważnym elementem tworzenia projektów strategii naukowej w naszym kraju jest zarysowanie tzw. obszarów koncentracji naukowej. Są to ogólnie sformułowane obszary interdyscyplinarne, skupiające znaczący potencjał badawczy naszego kraju w ważnych dziedzinach nauki światowej. Intencją tej strategii jest, aby wszelkie nowe inicjatywy tworzenia sieci i programów badawczych, a także rozwój kształcenia zaawansowanego, krajowe i międzynarodowe studia doktoranckie były prowadzone z uwzględnieniem tych właśnie obszarów. Do obszarów, które uważamy za bardzo ważne i którymi zamierzamy w najbliższych latach zajmować się w sposób szczególny, należą:

- cywilizacyjne skutki dialogu kultur w Europie Środkowowschodniej,
- współczesne technologie ery postgenicznej w naukach o życiu, w praktyce medycznej i rolniczej oraz w badaniach nad zachowaniem różnorodności biologicznej,
- chemiczne i fizyczne determinanty aktywności związków nisko- i wysokocząsteczkowych,
- informatyka i nauki obliczeniowe,
- nauka o materiałach, mikro- i nanotechnologie, fotonika oraz zrównoważone technologie dla ochrony środowiska,
- nowoczesne kierunki i technologie wykorzystania zasobów energetycznych oraz użytkowanie energii.

Rozwojowi tych kierunków będą podporządkowane także postanowienia dotyczące polityki wydawniczej. Wspólnie z Komitetem Badań Naukowych przyjęliśmy ujednoczone kryteria finansowania wydawnictw publikowanych pod szyldem PAN. Jest to warunkiem tworzenia jednolitej polityki wydawniczej. W uzgodnieniu z wydziałami i oddziałami Polskiej Akademii Nauk podjęte zostały w ostatnich miesiącach decyzje o zaprzestaniu finansowania lub zamknięciu 70 tytułów wydawniczych. Wspierane natomiast będą wydawnictwa, które promują działania na rzecz integracji środowiska, podobnie jak upowszechniane będą elektroniczne formy wydawnictw.

Z początkiem roku 2004 ukazał się pierwszy numer nowego kwartalnika *Academia*. Wydawnictwo to ma przybliżyć problematykę badawczą prowadzoną w placówkach Polskiej Akademii Nauk, a także przekazywać aktualności dotyczące całej współczesnej panoramy nauki. Spodziewamy się, że wspólną cechą wszystkich działów tego czasopisma – artykułów, wywiadów etc. – będzie wysoki poziom merytoryczny i edytorski. Zespołowi, który pracował pod kierunkiem prof. Jana Strelaua, należą się słowa uznania za sprawne i dokonane w krótkim czasie skonsolidowanie kompetentnego i oddanego zespołu redakcyjnego. Wydawanie kwartalnika *Nauka* zostanie utrzymane, będzie on

jednakże ukazywał się w nieco zmodyfikowanej formie. Zamierzamy kontynuować jego rolę informacyjną jako forum publicystycznego i bieżącej kroniki PAN.

Innych kwestii dotyczą wprowadzone postanowienia Prezydium PAN na temat wieloetatowości pracowników i określenia wymogów stawianych osobom piastującym stanowiska kierownicze w placówkach PAN. Akademia będzie wyrażała aprobatę dla zatrudniania swych pracowników w jednostkach pozaakademijnych w wymiarze nie przekraczającym dodatkowo jednego pełnego etatu. To zalecenie zostało wprowadzone do katalogu dobrych obyczajów Akademii, a termin jego realizacji wyznaczono na początek roku 2005. W odniesieniu do osób pełniących w Akademii funkcje z wyboru, władze Akademii będą podejmowały indywidualne ustalenia w sprawach osobowych. Osoby piastujące kierownicze stanowiska w instytutach Akademii winny ponadto posiadać pełnoetatowe zatrudnienie w placówce, w której funkcję tę pełnią. Samodzielni pracownicy naukowcy na stanowiskach kierowniczych (dotyczy to kierowania pracownią, zakładem, zespołem) określają Akademię jako instytucję, w której zaliczani są do jej minimum kadrowego. Zalecenie Prezydium PAN precyzuje także, że wszystkie kierownicze stanowiska w placówkach Akademii mogą pełnić osoby, które pozostają w stanie czynności zawodowej, tzn. nie ukończyły jeszcze 70. roku życia.

W ostatnich miesiącach kierownictwo PAN wysunęło szereg postulatów wobec instytucji państwowych. Pierwszą drażliwą sprawą, która spotkała się w naszym środowisku z niezrozumieniem, jest pominięcie w regulacji uposażeń pracowników zatrudnionych w placówkach Polskiej Akademii Nauk. Pomimo wielu oficjalnych starań i wystąpień, problemu tego, niestety, do chwili obecnej nie udało się rozwiązać. Oprócz tego władze Akademii zamierzają podejmować nieustanne i dalsze starania na rzecz powstrzymania niebezpiecznych tendencji zmniejszania finansowania budżetowego nauki w naszym kraju. W jeszcze jednej kwestii Akademia wystąpiła z apelem do władz państwowych: o przyznanie profesorom tytularnym podwyższonych uposażeń emerytalnych (odpowiednik tzw. uposażeń mundurowych dla generalicji i sędziów). Ten gest władz państwowych w skali kraju nie byłby odczuwalny, natomiast w jakimś sensie mogłyby wyrazić uznanie dla tej niesłyszanej zasłużonej grupy uczonych, którzy pozostawali przez całe swe czynne życie zawodowe w służbie publicznej.